

ارزیابی وضعیت امنیتی پاکستان

در سال ۲۰۲۴

گاهنامه شماره ۴۴ - بهمن ۱۴۰۳

ارزیابی وضعیت امنیتی پاکستان در سال ۲۰۲۴

به روایت موسسه مطالعات صلح پاکستان

گاهنامه شماره ۴۴

بهمن ۱۴۰۳

کارگروه پاکستان

مترجم: دکتر منصوره اسکندران

منبع: مؤسسه مطالعات صلح پاکستان (PIPS)*

تاریخ انتشار: ژانویه ۲۰۲۵

* Pak Institute for Peace Studies (PIPS): مؤسسه مطالعات صلح پاکستان، اتاق فکری با پژوهش‌هایی در مورد درگیری‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی است که رویکرد مبتنی بر تحقیقات میدانی است.

فهرست

خلاصه مدیریتی	۵
مقدمه	۶
خشونت در پاکستان	۷
چالش ها و توصیه های مهم	۱۷
۱) تروریسم فرامرزی و تیرگی روابط افغانستان و پاکستان	۱۷
توصیه ها	۲۱
۲) افزایش تهدید و ناامنی تروریستی	۲۱
توصیه ها	۲۲
۳) خیبر پختونخوا و بلوچستان: کانون های شبه نظامی گری و شورش	۲۲
پیشنهادهات	۲۴
۴) تهدید ارتش آزادی بخش بلوچستان همتراز با تحریک طالبان پاکستان	۲۵
توصیه ها	۲۶
۵) امنیت ملی و رویکردهای مبارزه با تروریسم و خشونت	۲۶
۶) اصلاحات در نواحی قبایلی سابق یا ادغام شده	۲۷
۷) چالش مدارس مذهبی	۲۸

خلاصه مدیریتی

« پاکستان با افزایش ۷۰ درصدی نسبت به سال قبل، مجموعاً ۵۲۱ حمله تروریستی را در سال ۲۰۲۴ تجربه کرده است. این موج از تروریسم، جان ۸۵۲ نفر را گرفت که نشان می‌دهد تلفات مربوط به تروریسم، ۲۳ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافته است.

« در سال ۲۰۲۴، حدود ۳۵۸ نفر از کارکنان سازمان امنیتی و مجری قانون در حملات تروریستی کشته شدند. به همین ترتیب، ۳۵۵ غیرنظامی جان خود را از دست دادند و ۶۲۱ نفر دیگر نیز در این حملات زخمی شدند. در همین حال، ۱۳۹ شبه‌نظامی کشته و زخمی شده‌اند.

« اگرچه حملات تروریستی در هر چهار ایالت و پایتخت فدرال در سال ۲۰۲۴ ثبت شد، اما بیش از ۹۵ درصد از آنها در ایالت‌های خیبرپختونخوا و بلوچستان متمرکز بودند. آمارها نشان می‌دهد که شبه‌نظامیان نه تنها تعداد حملات خود را افزایش داده‌اند، بلکه حملات شدیدتر و موثرتری را نیز در طول سال ۲۰۲۴، انجام داده‌اند.

« بیشتر فعالیت‌های تروریستی در خیبرپختونخوا در شش منطقه جنوبی- وزیرستان شمالی و جنوبی، بنون، تانک، لکی مروت و دیره اسماعیل خان- متمرکز بوده است. همچنین باجور جز مناطقی است که حمله‌های انجام شده در آن، عمدتاً به «داعش خراسان» نسبت داده شده است. همچنین، ایالت بلوچستان شاهد افزایش قابل توجهی در حملات تروریستی و تلفات در سال ۲۰۲۴ بوده است. ایالت سند نیز شاهد تعداد حملاتی مشابه با سال گذشته بوده است. در سال ۲۰۲۴، پنجاب ۱۱ حمله تروریستی را تجربه کرد که نسبت به شش حمله در سال قبل، افزایش چشمگیری داشته است.

« از آمارها چنین برمی‌آید که تعداد کل حوادث خشونت‌آمیز مرتبط با درگیری در پاکستان، حدود ۵۸ درصد افزایش یافته و تعداد حملات تروریستی در پاکستان در سال ۲۰۲۴ برای چهارمین سال متوالی، افزایش یافته است. این افزایش درگیری‌های تروریستی، با به قدرت رسیدن طالبان در افغانستان در همسایگی پاکستان در سال ۲۰۲۱ هم‌زمان بوده و به نظر می‌رسد تأثیر بسیار زیادی بر وضعیت امنیت پاکستان داشته است.

« این گزارش تلاش می‌کند با در نظر داشتن مسئله پناهندگان، تروریسم فرامرزی، چالش مدارس مذهبی، چگونگی روابط افغانستان و پاکستان، رویکردهای مبارزه با تروریسم و سایر اصلاحات دولت پاکستان در مناطق و ایالت‌های مختلف این کشور، ضمن بیان چالش‌های فعلی و پیش روی این کشور، پیشنهادهایی در زمینه کاهش خشونت و برقراری هرچه بیشتر نظم در داخل، مدیریت مرزها و تسهیل سیاست‌های خارجی ارائه کند.

|| مقدمه

وضعیت امنیتی پاکستان در سال ۲۰۲۴ ترکیبی از افزایش خشونت، درگیری‌های داخلی و راهبردهای متغیر دولت در مواجهه با تهدیدهای امنیتی را نشان می‌دهد. پاکستان پس از تشکیل پرآشوب خود در سال ۱۹۴۷ با چالش‌های متعددی داشته است در سالهای آغازین موجودیت پاکستان، عمدتاً مناقشه با هند بر سر کشمیر چالش اصلی این کشور بود و در سال‌های اخیر تنش‌های مداوم با گروه‌های شبه‌نظامی مانند تحریک طالبان پاکستان (TTP) و «داعش خراسان» (IS-K) چالشی عمده برای حاکمان نظامی و سیاسی پاکستان بوده است. وجود همین چالش‌های امنیتی، نه تنها چارچوب امنیت ملی پاکستان را شکل داده بلکه بر پویایی‌های اجتماعی و ساختارهای حکمرانی این کشور نیز تأثیر گذاشته است. در سال ۲۰۲۴، پاکستان شاهد افزایش چشمگیر حملات تروریستی بوده است، به‌ویژه در مناطق خیبرپختونخوا و بلوچستان که بیشترین آسیب را متحمل شده‌اند. این خشونت‌ها، نگرانی‌ها درباره کارآمدی دولت در مبارزه با افراط‌گرایی را افزایش داده و درخواست‌های عمومی برای تدوین یک راهبرد منسجم‌تر ضدتروریسم را برانگیخته است؛ راهبردی که نه تنها تهدیدهای فوری را مهار کند بلکه از طریق اصلاحات اجتماعی و اقتصادی، به ثبات بلندمدت نیز توجه داشته باشد.

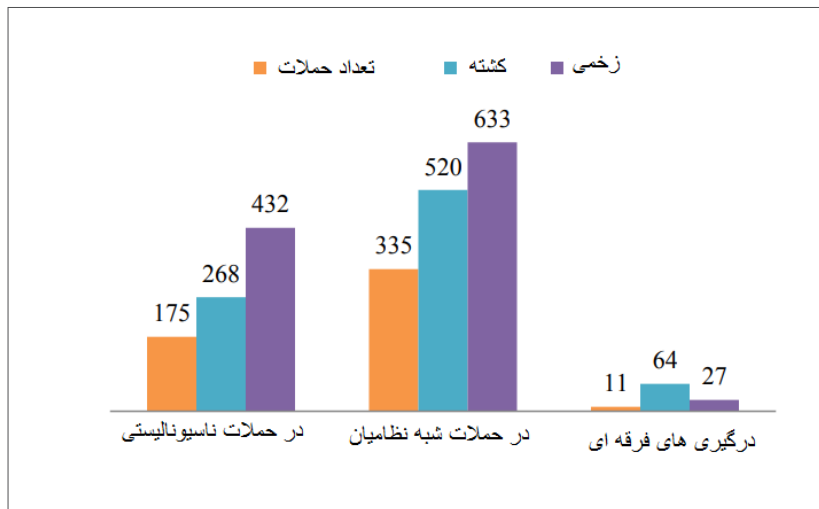
در میان همه این ناآرامی‌ها، دولت پاکستان تلاش می‌کند تا ضمن مقابله با چالش‌های اقتصادی، امنیت ملی را تقویت کند و در این راستا، اقدام‌هایی را در جهت تحکیم قراردادهای اجتماعی و دیپلماسی اقتصادی در پیش گرفته است. با این حال، همچنان انتقادهایی نسبت به نحوه برخورد دولت با ایدئولوژی‌های افراطی و سیاست‌های آن در قبال گروه‌های خشونت‌طلب مطرح است که سؤالاتی را در مورد اثربخشی تدابیر ضدتروریسم و پیامدهای آن برای امنیت عمومی و انسجام ملی برانگیخته است. با نزدیک شدن پاکستان به سال ۲۰۲۵، چشم‌انداز امنیتی این کشور همچنان پیچیده و مملو از چالش‌های مختلف است. تداوم خشونت، نقش متغیر ارتش در حکمرانی و تمرکز دوگانه دولت بر اصلاحات اقتصادی و امنیتی، بر ضرورت اتخاذ رویکردی جامع تأکید می‌کند؛ از این رو، بررسی دقیق روند افزایش خشونت و چگونگی وضعیت امنیت در این کشور به‌منظور ارائه رویکردی جامع که بتواند تعادل و توازن میان آمادگی نظامی و رفاه اجتماعی را برقرار کند و با تحرکات منطقه‌ای و بین‌المللی نیز سازگار باشد، ضروری است.

خشونت در پاکستان

پاکستان با افزایش ۷۰ درصدی نسبت به سال قبل، مجموعاً ۵۲۱ حمله تروریستی را در سال ۲۰۲۴ تجربه کرد. این موج تشدید شده از تروریسم، جان ۸۵۲ نفر را گرفت که نشان می‌دهد تلفات مربوط به تروریسم، ۲۳ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافته است. ۱۰۹۲ نفر نیز در این حملات زخمی شده‌اند. در سال ۲۰۲۴، حدود ۳۵۸ نفر از کارکنان سازمان امنیتی و مجری قانون در حملات تروریستی کشته شدند: ۷۸ نیروی امنیتی، ۱۴۰ پلیس، ۱۲۴ مقام ارتش، ۱۳ عضو دیده‌بانی و سه سرباز شبه‌نظامی. به همین ترتیب، ۳۵۵ غیرنظامی جان خود را از دست دادند و ۶۲۱ نفر دیگر نیز در این حملات زخمی شدند. در همین حال، ۱۳۹ شبه‌نظامی - چه در جریان انفجارهای انتحاری و چه در تیراندازی تلافی جویانه نیروهای امنیتی کشته و ۱۰ تن دیگر زخمی شدند.

از مجموع ۵۲۱ حمله در سال ۲۰۲۴، تعداد ۳۳۵ مورد توسط گروه‌های شبه‌نظامی - که نسبت به ۲۰۸ حمله در سال ۲۰۲۳ افزایش داشته است. این گروه‌ها عمدتاً شامل تحریک طالبان پاکستان (TTP) و گروه‌های محلی وابسته به طالبان مانند حافظ گل بهادر، گروه لشکر اسلام و همچنین «داعش خراسان» (IS-K) بودند. این حملات منجر به کشته شدن ۵۲۰ نفر و زخمی شدن ۶۳۳ نفر دیگر شد. گروه‌های شورشی ملی‌گرا، عمدتاً بلوچ‌ها، مسئولیت ۱۷۵ حمله را که نسبت به ۸۶ حمله در سال ۲۰۲۳، افزایش قابل توجهی داشته، برعهده گرفتند. این حملات، ۲۶۸ کشته و ۴۳۲ زخمی بر جای گذاشت. در همین حال، در مقایسه با ۱۲ مورد در سال ۲۰۲۳، تعداد ۱۱ حمله تروریستی فرقه‌ای در سال ۲۰۲۴ ثبت شد که منجر به کشته شدن ۶۴ نفر و زخمی شدن ۲۷ نفر دیگر شد.

نمودار ۱: طبقه‌بندی حملات تروریستی در پاکستان در سال ۲۰۲۴

حدود ۳۰۸ حمله در سال ۲۰۲۴ یا بیش از ۵۹ درصد از کل حملات ثبت شده در سال، کارکنان، وسایل نقلیه، کاروان‌ها و پست‌ها یا تأسیسات آژانس‌های امنیتی و مجریان قانون را هدف قرار دادند. تروریست‌ها در مجموع ۷۰ حمله به رهبران سیاسی، کارگران حزب و اهداف مرتبط با انتخابات انجام دادند. غیرنظامیان ظاهراً در ۳۵ حمله هدف قرار گرفتند، در حالی که مقام‌های دولتی، ادارات، نهادها و اموال دولتی مجموعاً در ۱۹ حمله هدف قرار گرفتند. بیش از ۱۵ حمله علیه کارگران، مسافران و مهاجران غیر بلوچ در بلوچستان انجام شد و ۱۳ حمله دیگر به طور خاص، تیم‌های واکسیناسیون فلج اطفال و اسکورت‌های امنیتی آنها - عمدتاً پلیس - را هدف قرار دادند. سایر اهداف پراکنده مورد حمله تروریست‌ها در سال ۲۰۲۴ در جدول ۱ آورده شده است.

📌 جدول ۱: اهداف مورد اصابت در حملات تروریستی در سال ۲۰۲۴

اهداف	تعداد حملات	کشته	مجروح
آژانس‌های امنیتی / مجریان قانون (کارکنان، ایستگاه‌ها، پست‌ها)	۳۰۸	۴۸۹	۶۴۶
بخش‌های آموزشی / موسسات / معلمان	۷	۰	۱
مهاجران / کارگران غیر بلوچ	۱۵	۶۲	۳۲
خطوط لوله گاز	۴	۰	۰
بخش‌های دولتی، مقامات / نهادهای دولتی	۱۵	۲۴	۳۶
بزرگان قبیله / اعضای کمیته صلح	۸	۵	۱۱
غیرنظامیان	۳۵	۷۳	۱۳۹
ملک خصوصی / مغازه‌ها	۳	۱	۰
علمای دینی / جامعه شیعه	۴	۵۳	۲۰
عبادتگاه‌ها / زیارتگاه‌ها / مدارس علمی	۱	۰	۴
ادارات دولتی / اموال عمومی (بیمارستان‌ها، بانک‌ها و غیره)	۴	۳	۵
رهبران مذهبی اهل سنت / جامعه	۶	۶	۴
شبکه حقانی یا طالبان افغانستان	۱	۱	۰

اهداف	تعداد حملات	کشته	مجروح
رهبران سیاسی	۵۳	۵۷	۱۱۱
جامعه هندو	۱	۱	۱
منافع خارجی / دیپلمات‌ها / خارجی‌ها	۲	۴	۲
نامشخص	۳	۳	۳
افراد متهم به جاسوسی یا همکار	۳	۳	۰
رسانه‌ها / خبرنگاران	۱	۳	۸
فعالان حوزه بهداشت / فلج اطفال، اسکورت‌های امنیتی	۱۳	۱۳	۱۰
کریدور اقتصادی پاکستان - چین / کارگران چینی	۴	۱۰	۱۶
مبارزان سابق	۲	۸	۱۵
خطوط راه آهن / قطار	۲	۰	۵
پروژه‌های توسعه، اکتشاف، شرکت‌ها، کارگران	۹	۲۹	۱۲
اهداف مرتبط با انتخابات	۱۷	۴	۱۱
مجموع	۵۲۱	۸۵۲	۱۰۹۲

تروریست‌ها علاوه بر انجام ۱۳ حمله انتحاری، عمدتاً در ۲۷۱ حمله از آتش مستقیم پیاده نظام، در ۱۲۷ حمله از بمب‌های دست ساز از انواع مختلف و در ۷۴ حمله از نارنجک‌های دستی استفاده کردند. تروریست‌ها همچنین از روش‌ها یا سلاح‌های دیگری نیز از جمله ۱۳ حمله موشکی، ۱۰ حمله هماهنگ شده با تفنگ و بمب، هفت اقدام تروریستی خرابکارانه، سه انفجار خمپاره، دو حادثه آدم‌ربایی و یک مورد سر بریدن استفاده کردند.

اگرچه حملات تروریستی در هر چهار ایالت و پایتخت فدرال در سال ۲۰۲۴ ثبت شد، اما بیش از ۹۵ درصد از آنها در ایالت‌های خیبرپختونخوا و بلوچستان متمرکز شدند.

ایالت خیبرپختونخوا با ۲۹۵ حمله که شامل ۵ حمله فرقه‌ای است، بیشترین تعداد حوادث تروریستی را در این کشور در سال ۲۰۲۴ به ثبت رساند. این حملات، ۵۰۹ کشته و ۵۱۷ زخمی بر جای گذاشت. در مقایسه با سال گذشته، تعداد رویدادهای تروریستی در این ایالت، ۶۹ و تلفات این رویدادها نیز ۲۱ درصد افزایش یافته است. این نشان می‌دهد که شبه‌نظامیان نه تنها تعداد حملات خود را افزایش داده‌اند، بلکه حملات شدیدتر و موثرتری را نیز در طول سال ۲۰۲۴، انجام داده‌اند. بیشتر فعالیت‌های تروریستی در خیبرپختونخوا در شش منطقه جنوبی - وزیرستان شمالی و جنوبی، بنون، تانک، لکی مروت و دیره اسماعیل خان - متمرکز بود که مجموعاً ۱۷۱ حمله یا ۵۸ درصد از کل حوادث در این ایالت را تشکیل می‌دادند. نقاط مهم دیگر عبارت بودند از:

باجور، با ۳۴ حمله که عمدتاً به «داعش خراسان» (IS-K) نسبت داده شده است و مرکز ایالت، همراه با منطقه قبایلی همجوار آن - خیبر - که مجموعاً شاهد ۳۶ حمله بوده است. به طور کلی، فعالیت‌های تروریستی در ۲۲ منطقه در سراسر خیبرپختونخوا در سال ۲۰۲۴ گزارش شد.

همچنین، ایالت بلوچستان شاهد افزایش قابل توجهی در حملات تروریستی و تلفات در سال ۲۰۲۴ بود. این ایالت با ۲۰۲ حادثه تروریستی که منجر به کشته شدن ۳۲۲ نفر و مجروح شدن ۵۳۴ نفر دیگر شد، نسبت به سال قبل ۸۴ درصد افزایش در حملات داشت.

در سال ۲۰۲۳، ۲۲۹ نفر در چنین حملاتی در این ایالت کشته شده بودند. حملات گروه‌های شورشی مختلف بلوچ، در درجه اول ارتش آزادی‌بخش بلوچ (BLA) و جبهه آزادی‌بخش بلوچستان (BLF)، افزایش خیره‌کننده ۱۱۹ درصدی را شاهد بود. خشونت‌های این گروه‌ها در ۲۱ منطقه، عمدتاً در بخش‌های مرکزی، جنوبی و جنوب غربی ایالت گسترش یافت و عمدتاً بر نیروهای امنیتی متمرکز بود. گروه‌های شبه‌نظامی با انگیزه مذهبی، از جمله تحریک طالبان پاکستان (TTP) و «داعش خراسان» (IS-K)، مسئول ۳۰ حمله در این ایالت بودند که در مقایسه با ۲۹ حمله در سال گذشته، افزایش یافته است. این حملات باعث کشته شدن ۶۰ نفر و زخمی شدن ۱۲۲ نفر شد.

در حالی که تحریک طالبان پاکستان و گروه‌های وابسته به آن عملیات خود را در مناطق شمالی و عمدتاً پشتون‌نشین هم‌مرز با افغانستان و خیبرپختونخوا متمرکز کردند، فعالیت‌های داعش در مناطق قلات، پیشین، قلعه عبدالله، قلعه سیف‌الله، کویته و سیبی بیشتر بود. همچنین، یک حمله فرقه‌ای در بلوچستان در سال ۲۰۲۴ گزارش شد که منجر به کشته شدن یک نفر شد.

در مقایسه با ۱۵ حمله در سال گذشته، ۱۲ حمله تروریستی در ایالت سند رخ داده است که ۱۰ حمله در کراچی و هر کدام یک مورد در مناطق دادو و لارکانه رخ داده است. در این حملات در مجموع ۱۴ نفر کشته و ۲۸ نفر دیگر زخمی شدند.

گمان می‌رود که ارتش انقلابی سندودش در حملات در دادو و لارکانه دست داشته باشد. تحریک طالبان پاکستان، ارتش آزادی‌بخش بلوچ و گروه‌های فرقه‌ای رقیب در حملات گزارش شده از کراچی شرکت داشتند. تیپ مجید از شاخه‌های ارتش آزادی‌بخش بلوچ، دو بمب‌گذاری انتحاری در کراچی انجام داد: یکی اتباع ژاپنی را و دیگری مهندسین چینی را در نزدیکی فرودگاه کراچی هدف قرار داد. تحریک طالبان پاکستان عمدتاً پلیس را در شهر مورد هدف قرار داده است.

در سال ۲۰۲۴، پنجاب ۱۱ حمله تروریستی را تجربه کرد که نسبت به شش حمله در سال قبل افزایش چشمگیری داشت. این حملات ۶ کشته و ۱۲ زخمی بر جای گذاشت. تحریک طالبان پاکستان مسئولیت ۱۰ مورد از این رویدادها از جمله چهار مورد در دیره غازی خان و سه مورد در میانوالی و لاهور را برعهده گرفت.

یک حمله تروریستی فرقه‌ای در اسلام‌آباد ثبت شد که منجر به کشته شدن یک عالم دینی اهل تسنن شد.

جدول ۲: حملات تروریستی در پاکستان در سال ۲۰۲۴

منطقه	تعداد حملات	کشته	زخمی
خیبرپختونخوا	۲۹۵	۵۰۹	۵۱۷
بلوچستان	۲۰۲	۳۲۲	۲۳۵
پنجاب	۱۱	۶	۱۲
اسلام‌آباد	۱	۱	۱
کراچی	۱۰	۱۴	۲۶
سند (به استثنای کراچی)	۲	۰	۲
مجموع	۵۲۱	۸۵۲	۱۰۹۲

◀ مقایسه

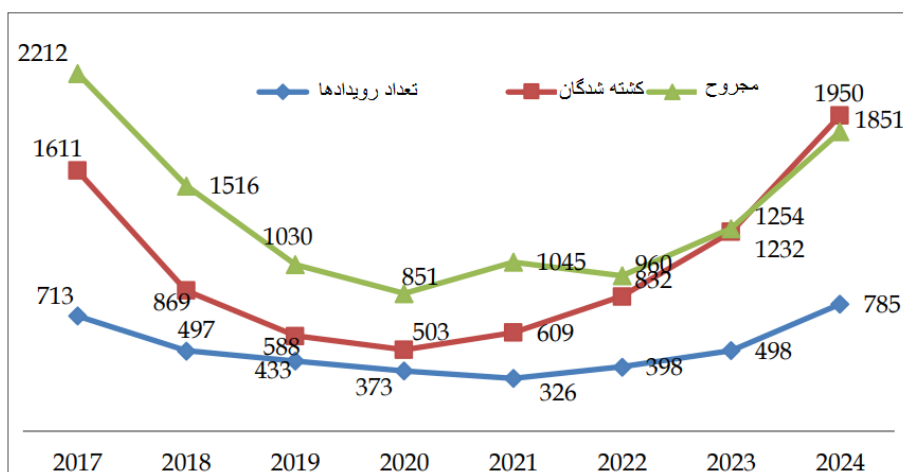
در سال ۲۰۲۴، در مجموع ۷۸۵ حادثه خشونت آمیز در سراسر پاکستان ثبت شد که در جدول ۳ به تفصیل آمده است.

↗ جدول ۳: ماهیت کلی حوادث خشونت آمیز

ماهیت رویداد	تعداد رویداد	کشته	مجروح
حملات تروریستی	۵۲۱	۸۵۲	۱۰۹۲
خشونت سیاسی/ا قومی	۱۹	۱۵	۴۳
درگیری و تنش بین نیروهای امنیتی و شبه نظامیان	۸	۲۹	۱۸
درگیری/حملات برون مرزی	۲۸	۱۵۰	۴۶
حملات عملیاتی نیروهای امنیتی	۱۵۸	۶۷۷	۱۲۹
حملات پهلادی	۱	۰	۶
درگیری های فرقه ای/قبیله ای	۱۳	۱۷۰	۴۱۴
درگیری/حملات بین شبه نظامیان	۳	۱۹	۱۶
خشونت جمعی	۹	۷	۰
آدم ربایی توسط شبه نظامیان و شورشیان	۳	۰	۰
درگیری شبه نظامیان و عشایر	۲	۲	۵
توطئه/اقدام های تروریستی	۸	۲	۱
حمله به اجساد مرده	۴	۱۴	۰
حملات با هدف نامشخص	۳	۳	۱۳
تظاهرات/درگیری با نیروهای امنیتی	۵	۱۰	۶۸
مجموع	۷۸۵	۱۹۵۰	۱۸۵۱

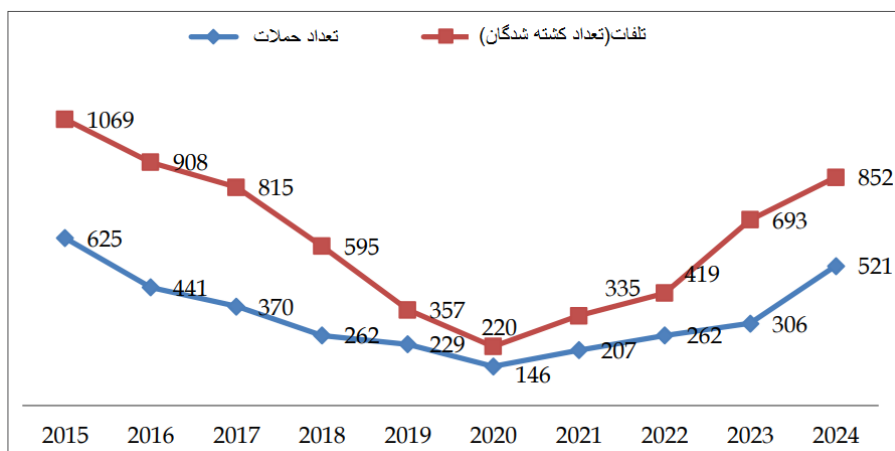
تعداد کل حوادث خشونت‌آمیز مرتبط با درگیری، حدود ۵۸ درصد افزایش یافته است که از ۴۹۸ در سال ۲۰۲۳ به ۷۸۵ در سال ۲۰۲۴ رسیده است. مشابه سال قبل، این افزایش عمدتاً ناشی از افزایش حملات تروریستی و عملیات ضد تروریستی بوده است. تعداد تلفات مرتبط با این حوادث نیز افزایش قابل توجهی یعنی بیش از ۵۸ درصد داشته است و از ۱۲۳۲ در سال ۲۰۲۳ به ۱۹۵۰ در سال ۲۰۲۴ رسیده است. (نمودار ۲).

نمودار ۲: مقایسه کلی حوادث خشونت‌آمیز و تلفات (۲۰۲۴-۲۰۱۷)

برای چهارمین سال متوالی، تعداد حملات تروریستی در پاکستان در سال ۲۰۲۴ افزایش یافته است. این افزایش درگیری‌های تروریستی، با به قدرت رسیدن طالبان در افغانستان در همسایگی پاکستان در سال ۲۰۲۱ هم‌زمان بوده است. مشخصاً، سال ۲۰۲۰ آخرین سالی بود که شاهد کاهش نسبی خشونت‌های تروریستی در پاکستان بودیم. با این حال، از سال ۲۰۲۱، این روند نزولی ادامه پیدا نکرده و وقوع حملات تروریستی افزایش یافته است. (نمودار ۳ و جدول ۴)

نمودار ۳: مقایسه حملات تروریستی و تلفات در پاکستان (۲۰۲۴-۲۰۱۵)

جدول ۴: مقایسه حملات تروریستی و تلفات در پاکستان (۲۰۰۹-۲۰۲۴)

سال	تعداد حملات تروریستی (تغییر به درصد.٪)	تعداد کشته شدگان (تغییر به درصد.٪)
۲۰۰۹	سال پایه (۲۵۸۶ حمله)	سال پایه (۳۰۲۱ تلفات)
۲۰۱۰	٪۱۸ ↓	٪۴ ↓
۲۰۱۱	٪۷ ↓	٪۱۸ ↓
۲۰۱۲	٪۲۰ ↓	٪۱۴ ↓
۲۰۱۳	٪۹ ↑	٪۱۹
۲۰۱۴	٪۳۰ ↓	٪۳۰ ↓
۲۰۱۵	٪۴۸ ↓	٪۳۸ ↓
۲۰۱۶	٪۲۸ ↓	٪۱۲ ↓
۲۰۱۷	٪۱۶ ↓	٪۱۰ ↓
۲۰۱۸	٪۲۹ ↓	٪۲۷ ↓
۲۰۱۹	٪۱۳ ↓	٪۴۰ ↓
۲۰۲۰	٪۳۶ ↓	٪۳۸ ↓
۲۰۲۱	٪۴۲ ↑	٪۵۲ ↑
۲۰۲۲	٪۲۷ ↑	٪۲۵ ↑
۲۰۲۳	٪۱۷ ↑	٪۶۵ ↑
۲۰۲۴	٪۷۰ ↑	٪۲۳ ↑

همان طور که در جدول ۴ نشان داده شده است، تعداد حملات تروریستی در پاکستان در سال ۲۰۲۴ نسبت به سال قبل ۷۰ درصد افزایش یافته است. این افزایش خشونت‌های تروریستی عمدتاً ناشی از افزایش حملات گزارش شده از خیبر پختونخوا و بلوچستان، دو ایالتی است که بیشترین آسیب را از این خشونت‌ها متحمل شده‌اند. در ایالت بلوچستان، تعداد حوادث تروریستی ۸۴ درصد نسبت به سال ۲۰۲۳ افزایش یافته است، در حالی که خیبر پختونخوا شاهد افزایش ۶۹ درصدی بوده است.

جدول ۵: مقایسه حملات و تلفات تروریستی (۲۰۲۴ در مقایسه با ۲۰۲۳)

ایالت / منطقه	تعداد حملات (تغییر درصدی)	کشته شدگان (تغییر درصدی)	مجروح (تغییر درصدی)
خیبر پختونخوا	٪۶۹ ↑	٪۲۱ ↑	٪۳۴ ↓
بلوچستان	٪۸۴ ↑	٪۴۱ ↑	٪۸۹ ↑
پنجاب	٪۸۳ ↑	٪۶۲ ↓	٪۵۰ ↑
سند	٪۲۰ ↑	٪۱۳ ↓	٪۸ ↑
اسلام آباد	۱ در مقایسه با ۰ در ۲۰۲۳	۱ در مقایسه با ۰ در ۲۰۲۳	۱ در مقایسه با ۰ در ۲۰۲۳
جامو و کشمیر	-	-	-
جمع کل	٪۷۰ ↑	٪۲۳ ↑	٪۳ ↓

در مقایسه با ۲۳ مورد در سال قبل، ۱۳ حمله انتحاری در سال ۲۰۲۴ رخ داده است که شامل ۹ حمله در خیبر پختونخوا، دو مورد در بلوچستان و دو مورد دیگر در کراچی، مرکز ایالت سند است. گروه تحریک طالبان پاکستان پنج حمله انتحاری انجام داده، در حالی که گروه حافظ گل بهادر (HGB) و ارتش آزادی بخش بلوچستان (BLA) هر کدام مسئولیت چهار انفجار انتحاری را برعهده گرفتند. تحریک طالبان پاکستان در خیبر پختونخوا، حملاتی انتحاری انجام داد که نیروهای امنیتی، شبه نظامیان سابق و کاروانی از مهندسان چینی را هدف قرار دادند.

در مجموع ۲۸ حادثه خشونت آمیز - از جمله حمله و درگیری - در مرزهای پاکستان با افغانستان (۲۵ حادثه)، در مرز با هند (۱ حادثه) و در مرز با ایران (۲ حادثه) گزارش شده است که نسبت به ۱۲ مورد در سال گذشته افزایش داشته است. این رویدادها منجر به کشته شدن ۱۵۰ نفر (۱۳۶ شبه نظامی، هفت نفر از کارکنان امنیتی و هفت غیرنظامی) و زخمی شدن ۴۶ نفر دیگر شد. اکثر حوادث در امتداد مرز افغانستان رخ داده است. بر اساس گزارش ها، حملات هوایی پاکستان به افغانستان در ماه دسامبر، ۷۱ شبه نظامی را در ولایت پکتیا از پا درآورد. به طور کلی، حوادث مرزی با افغانستان جان ۱۳۶ شبه نظامی و هفت نفر از کارکنان امنیتی پاکستان را گرفت. از نظر جغرافیایی، به جز دو حادثه در نوشکی در بلوچستان، سایر حوادث مرزی افغانستان در مناطق مرزی خیبر پختونخوا در مناطق باجور، خیبر، کرم، دیر سفلی و وزیرستان شمالی و جنوبی متمرکز بوده است. دو حمله در مناطق پنجگور و واشوک (واشک) بلوچستان ثبت شد که ادعا شد نفوذ حمله کنندگان از خاک ایران بوده است. این دو حمله منجر به کشته شدن شش نفر و زخمی شدن پنج نفر شد. همچنین، یک حادثه در امتداد مرز با هند در لاهور رخ داد که باعث مرگ یک نفر شد.

در سال ۲۰۲۴، افزایش قابل توجهی در تلفات شبه‌نظامیان بر اثر عملیات نظامی نیروهای امنیتی در پاکستان مشاهده شد. همچنین در سال ۲۰۲۴، افزایش قابل توجهی در حوادث خشونت‌آمیز سیاسی و درگیری‌های مسلحانه نسبت به سال قبل از آن مشاهده شد. در حالی که تنها دو مورد از این نوع در سال ۲۰۲۳ گزارش شده است، ۱۹ مورد در سال ۲۰۲۴ ثبت شده که منجر به کشته شدن ۱۵ نفر و مجروح شدن ۴۳ نفر شده است. این درگیری‌ها در ۱۵ منطقه در یک دوره چهار ماهه از ژانویه تا آوریل رخ داد و به انتخابات عمومی فوریه مرتبط بود. در مقایسه با ۱۰ مورد در سال ۲۰۲۳، تعداد ۹ حادثه خشونت جمعی یا مذهبی از جمله حوادث خشونت‌آمیز توسط اوباش نیز در پاکستان در سال ۲۰۲۴ ثبت شد. این حوادث جان هفت نفر متهم به توهین به مقدسات و همچنین اعضای فرقه احمدیه را در سرگودا، مندی بهاءالدین و گجرات در پنجاب، سوات در خیبرپختونخوا، کویته در بلوچستان و میرپور خاص در سند، گرفت. خشونت‌های فرقه‌ای نیز در پاکستان در سال ۲۰۲۴ افزایش یافته و بیشتر در منطقه قبیله‌ای «کُرم»^۱ رخ داد. در مجموع ۲۳۴ نفر جان خود را از دست دادند که نسبت به ۴۳ کشته در سال ۲۰۲۳ افزایش زیادی داشته و ۴۴۱ نفر دیگر در مجموع ۲۴ حادثه خشونت فرقه‌ای مجروح شدند. تعداد افراد کشته شده در حوادث خشونت‌آمیز مربوط به درگیری در سال ۲۰۲۴، تعداد ۱۹۵۰ نفر نشان‌دهنده افزایش حدود ۵۸ درصدی نسبت کشته‌شدگان در چنین حوادثی نسبت به سال قبل (۱۲۳۲ نفر) است. تلفات غیرنظامیان با ۵۷۷ مورد مرگ گزارش شده در سال ۲۰۲۴ افزایش چشمگیری داشته است (جدول ۶).

📌 جدول ۶: تلفات در حوادث خشونت‌آمیز کلی در سال ۲۰۲۴

دسته‌بندی	کشته	مجروح
نیروی امنیتی	۸۵	۱۷۸
شبه‌نظامی	۹۳۲	۱۴۰
غیرنظامی	۵۷۷	۱۱۷۵
پلیس	۱۵۲	۲۱۷
نیمه شبه‌نظامی	۳	۹
ارتشی	۱۸۸	۱۲۲
ایستگاه دیده‌بانی	۱۳	۸
رنجرز	۰	۲
مجموع	۱۹۵۰	۱۸۵۱

^۱ - Kurram

چالش‌ها و توصیه‌های مهم

۱) تروریسم فرامرزی و تیرگی روابط افغانستان و پاکستان

فراوانی تهاجم‌های برون مرزی و درگیری‌های مسلحانه با ورود شبه‌نظامیان از افغانستان به پاکستان در سال‌های اخیر به طور قابل توجهی افزایش یافته است. تنها در سال ۲۰۲۴، تعداد ۲۵ حمله مرزی و درگیری در امتداد مرز پاکستان و افغانستان منجر به کشته شدن ۱۴۳ نفر از جمله ۱۳۶ شبه نظامی و هفت نفر از کارکنان امنیتی شد. در این آمار، حوادثی که شبه نظامیان از طرف افغانستان با موفقیت وارد خاک پاکستان شده و حملاتی را در مناطق نزدیک مرز یا فراتر از آن انجام دادند، محاسبه نشده است.

در سپتامبر ۲۰۲۴، گزارش‌هایی مبنی بر استفاده از خاک افغانستان برای حمایت از حملات در داخل پاکستان، با ادعای حمایت دولت افغانستان از تروریست‌ها، منتشر شد. یکی از این موارد مربوط به یک بمب‌گذار انتحاری تحریک طالبان پاکستان به نام روح‌الله بود که آموزش‌های خود را در مدرسه‌ای در ولسوالی دانگام افغانستان شرح داد. او مولوی صیغت‌الله و دیگران را به عنوان مربیان خود نام برد و چگونگی آماده‌سازی و دریافت تسهیلات برای عبور از پاکستان، دریافت اقامت دائم، تامین وسایل نقلیه و دریافت مجوزهای تسلیحات ویژه برای مأموریت خود را شرح داد. گزارش‌های بین‌المللی که بر تقویت گروه‌های افراطی در افغانستان از زمان تسلط طالبان در سال ۲۰۲۱ متمرکز شده است، نشان می‌دهند که به عنوان مثال، القاعده به طور قابل توجهی گسترش یافته و در سال ۲۰۲۴، تعداد ۹ اردوگاه تروریستی جدید و انبارهای مهمات را در دره پنجشیر ایجاد کرده است.

به همین ترتیب، «معظم‌جاه انصاری»، بازرس کل پلیس ایالت بلوچستان، در سپتامبر فاش کرد که تروریست‌ها از سلاح‌های پیشرفته‌ای استفاده می‌کنند که نیروهای آمریکایی در هنگام خروج از افغانستان برای انجام حملاتی در خیبرپختونخوا و بلوچستان در آنجا قرار دادند. وی خاطرنشان کرد که پلیس، فاقد سلاح‌های مدرن و تجهیزات دید در شب است که آنها را در مقایسه با شبه‌نظامیان به شدت مسلح در مضیقه قرار می‌دهد.

گزارش‌های مستقل، از جمله گزارش‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد، حمایت فزاینده طالبان افغانستان از تحریک طالبان پاکستان را نشان می‌دهد. این حمایت‌ها شامل دادن سرپناه، اعطای کمک مالی و کمک‌های عملیاتی است. گزارش سازمان ملل در جولای ۲۰۲۴ بر حمایت مالی طالبان از «نور ولی محسود»، رهبر تحریک طالبان پاکستان و تسهیل تلاش‌های او برای جمع‌آوری کمک‌های مالی تاکید کرده است.

یک گزارش در مارس ۲۰۲۴ به ملاقات ادعایی محسود با هیت‌الله آخوندزاده رهبر طالبان اشاره کرد، اگرچه طالبان این ادعا را رد کرد. تحریک طالبان پاکستان که در حال حاضر، بزرگترین گروه تروریستی در افغانستان با ۶۰۰۰ تا ۶۵۰۰ جنگجو است، از حمایت لجستیکی و عملیاتی طالبان افغان و همچنین کمک‌های القاعده و وابسته منطقه‌ای آن، القاعده در شبه‌قاره هند (AQIS) بهره می‌برد. این حمایت شامل تسلیحات، آموزش و تسهیل حملات در پاکستان است که اغلب در مورد این حمایت کنندگان از نام‌های دیگری مانند تحریک جهاد پاکستان استفاده می‌شود. گزارش شورای امنیت سازمان ملل متحد در جولای ۲۰۲۴ همچنین بر نگرانی‌های شدید در مورد تهدیدهای منطقه‌ای از سوی گروه‌های مستقر

در افغانستان مانند تحریک طالبان پاکستان و «داعش خراسان» تأکید کرد. این گزارش‌ها، ادعاهای پاکستان را تقویت می‌کند که طالبان افغانستان علی‌رغم نگرانی‌های روزافزون بین‌المللی، نمی‌خواهد یا نمی‌تواند علیه گروه‌های تروریستی که پاکستان را هدف قرار می‌دهند، اقدام کند.

الف) روابط تیره پاکستان و افغانستان

پناهگاه ممنوعه تحریک طالبان پاکستان در افغانستان و فعالیت‌های تروریستی فرامرزی آن در داخل پاکستان همچنان موضوع اصلی تیرگی روابط پاکستان با طالبان افغانستان است. علی‌رغم درخواست‌های مکرر، به نظر می‌رسد که طالبان تمایلی به کمک به پاکستان در مقابله با این تهدید ندارند و تنها میانجیگری میان پاکستان و تحریک طالبان پاکستان را پیشنهاد می‌کنند. تحریک طالبان پاکستان که در سال ۲۰۲۰ شروع به تشکیل مجدد در پاکستان کرد، پس از به دست گرفتن قدرت توسط طالبان در کابل در آگوست ۲۰۲۱، قدرت بیشتری یافته است. گفت‌وگوهای میانجی‌گرایانه طالبان بین پاکستان و تحریک طالبان پاکستان با شکست مواجه شده و تحریک طالبان پاکستان به آتش‌بس چند ماهه در نوامبر ۲۰۲۲ پایان داد.

در پاسخ، رهبری سیاسی و نظامی جدید پاکستان شرایط را به سمت اقدام‌های جنبشی علیه شبه‌نظامیان سوق داده است و هدف آنها، از بین بردن اهرم و زمان برای سازماندهی مجدد از طریق مذاکرات است. این تحولات بر چالش‌های مستمر در روابط پاکستان و افغانستان تأکید می‌کند که با فعالیت‌های تحریک طالبان پاکستان تشدید شده است. در طول سال ۲۰۲۴، هیچ پیشرفت قابل توجهی در تقویت روابط نزدیکتر بین پاکستان و افغانستان حاصل نشده است. در ژانویه، مولانا فضل الرحمن، رئیس جمعیت علمای اسلام (JUI-F) به افغانستان سفر کرد و با چندین مقام طالبان از جمله رهبر آنها ملا هیت‌الله دیدار کرد. وی تصریح کرد که این سفر شش روزه در ظرفیت فردی فضل الرحمن و نه به عنوان نماینده دولت پاکستان انجام شده است - موضعی که توسط دفتر وزارت خارجه پاکستان تکرار و توسط رهبران حزب تکذیب شد. این دیدار واکنش‌های متفاوتی را در پی داشت و برخی آن را اقدامی سازنده برای ایجاد کانال‌های ارتباطی با رهبری طالبان می‌دانستند. با این حال، از نظر پیشبرد تعامل سازنده دوجانبه بین دو کشور به هیچ نتیجه ملموس یا مثبتی منجر نشد.

پس از حمله مرگبار در وزیرستان شمالی در مارس ۲۰۲۴ توسط گروه حافظ گل بهادر، مقام‌های پاکستانی، از جمله رئیس‌جمهور آصف علی زرداری، هشدارهای شدیدی به افغانستان صادر کردند و زرداری قول داد که انتقام کشته شدن سربازان پاکستانی را بگیرد. به دنبال آن حملات هوایی پاکستان در ولایت‌های پکتیکا و خوست افغانستان انجام شد که بر اساس گزارش‌ها، دست‌کم پنج نفر در این حملات کشته شدند. وزارت امور خارجه پاکستان تأیید کرد که این حملات گروه حافظ گل بهادر را که مسئول حملات متعدد در پاکستان است، هدف قرار داده است. پاکستان بر ترجیح گفت‌وگو و همکاری با کابل تأکید کرد، اما از مقام‌های افغانستان خواست تا از استفاده از خاک افغانستان به عنوان پایگاه تروریسم جلوگیری کنند و پناهگاه‌های امن را از تحریک طالبان پاکستان دریغ کنند و رهبری آن را تحویل پاکستان دهند. در پاسخ، طالبان افغانستان توجیه پاکستان برای انجام این حملات را نپذیرفت و حملات متقابلی را علیه نیروهای امنیتی پاکستان در امتداد مرز آغاز کرد.

تش‌ها با درگیری‌های فرامرزی تشدید شد، اگرچه بعداً شدت درگیری کاهش یافت. اما این رویدادها بر تغییر موضع پاکستان تأکید کرد و نشان داد که حملات گروه‌های شبه‌نظامی مستقر در افغانستان، مانند تحریک طالبان پاکستان، با عواقب مستقیم مواجه خواهد شد. با این حال، جدای از هجوم شبه‌نظامیان و درگیری آنها با نیروهای امنیتی مرزی پاکستان، چنین حملات فرامرزی از هر دو کشور در طول سال نادر بود.

پاکستان در اعتراض خود در برابر حکومت افغانستان برای توقف خشونت‌های تروریستی فرامرزی، پافشاری کرده است، اما متأسفانه این اقدام پاکستان کارساز نبوده است. پس از حمله ژوئیه، که منجر به شهادت ۸ نفر از کارکنان امنیتی و زخمی شدن تعدادی دیگر شد، پاکستان مجدداً اعتراض رسمی خود را به حکومت طالبان افغانستان به دلیل دخالت شبه نظامیان گروه حافظ گل بهادر (HGB) اعلام کرد. گروه حافظ گل بهادر (HGB) که توسط تحریک طالبان پاکستان حمایت می‌شود، در سال‌های اخیر حملات خود را در سراسر خیبر پختونخوا، عمدتاً در بنون و وزیرستان شمالی تشدید کرده است. یک تماس فاش شده با حضور «نور ولی محسود» (رهبر TTP)، احمد حسین (معروف به حاجی غلام) و فرمانده محلی «ثاقب گنداپور»، برنامه‌های صریح را برای هدف قرار دادن مدارس دولتی، بیمارستان‌ها و خانه‌های کارکنان پلیس و نظامی فاش کرد. این فایل صوتی، استراتژی مداوم تحریک طالبان پاکستان را برای هدف قرار دادن مراکز رفاه عمومی، از جمله مدارس و ارتباط آن با خشونت تروریستی در خیبر پختونخوا، برجسته می‌کند.

پاکستان همچنین از سازمان ملل متحد خواسته است تا کارزاری را برای خلع سلاح گروه‌های تروریستی مانند تحریک طالبان پاکستان آغاز کند. در چهارمین کنفرانس بازنگری سازمان ملل در مورد سلاح‌های کوچک و سبک (SALW) در ژوئن ۲۰۲۴، منیر اکرم، سفیر این سازمان، نگرانی‌ها در مورد دسترسی تروریست‌ها به سلاح‌های پیشرفته را برجسته کرد و خواستار تحقیق در مورد منابع آنها شد و بر مسئولیت کشورهای عضو برای جلوگیری از تجارت غیرقانونی اسلحه تأکید کرد. وی بر تعهد پاکستان به ابتکارهای خلع سلاح و افزایش اقدام‌های قانونی تأکید کرد. به طور جداگانه، در کنفرانس دوحه-سوم (Doha-III) در ۳۰ ژوئن، نماینده ویژه پاکستان در امور افغانستان، آصف علی درانی، از دولت موقت افغانستان خواست تا علیه تحریک طالبان پاکستان و سایر شبه نظامیان اقدام کند.

در آگوست، طالبان بار دیگر ابراز تمایل کرد که در صورت درخواست هر دو طرف، میان پاکستان و تحریک طالبان پاکستان میانجیگری کند، اما پاکستان این پیشنهاد را رد کرد و آن را توهین به قربانیان اعمال تروریستی تحریک طالبان پاکستان دانست. طالبان افغانستان مذاکرات قبلی را که شکست خورده بود، تسهیل کرده بود. پاکستان پس از شکست آن مذاکرات از ادامه مذاکره با تحریک طالبان پاکستان امتناع کرده و از طالبان افغانستان خواسته است که علیه TTP اقدام کند. با این حال، هرچند طالبان آماده میانجیگری در مذاکرات است، اما بارها اعلام کرده که تحریک طالبان پاکستان مشکل داخلی پاکستان است.

اخیراً در دسامبر ۲۰۲۴، وزارت امور خارجه تأکید کرده است که مبارزه با تروریسم به‌ویژه در مورد تهدیدهای گروه‌های تروریستی مانند تحریک طالبان پاکستان (TTP) که از داخل افغانستان فعالیت می‌کنند. همچنان محور اصلی گفت‌وگوهای پاکستان با افغانستان است. این بیانیه پس از آن صادر شد که «عبید نظامی» کاردار پاکستان در کابل با ملا یعقوب وزیر دفاع طالبان برای گفت‌وگو در مورد همکاری‌های دوجانبه دیدار کرد.

جدا از حملات برون مرزی مارس ۲۰۲۴ که قبلاً ذکر شد، جت‌های جنگنده پاکستانی در شب ۲۴ دسامبر، کمپ‌های تحریک طالبان پاکستان را در یک فرمانداری در شرق پکتیکای افغانستان، بمباران کردند. بر اساس گزارش‌ها، بیش از ۷۱ شبه نظامی، از جمله فرماندهان کلیدی، کشته شدند و چهار مرکز مهم، از جمله یک کارخانه تولید جلیقه انتحاری، ویران شد. وزارت دفاع افغانستان از کشته شدن ۴۶ غیرنظامی خبر داد. اردوگاه‌های تحریک طالبان پاکستان در مناطق مرغه و لامان برنال افغانستان از جمله اردوگاهی که توسط شیر زمان با نام مستعار مخلص‌یار، فرمانده ابوحمزه، فرمانده اختر محمد و رئیس بازوی رسانه‌ای تحریک طالبان پاکستان، عمر مدیا مورد استفاده قرار می‌گرفت، هدف قرار گرفتند. این حمله هوایی در پی حمله تروریستی در وزیرستان جنوبی در شب ۲۴ دسامبر انجام شد که در آن ۱۶ سرباز ارتش پاکستان به شهادت رسیدند. چند روز پس از این حملات، روابط عمومی ارتش پاکستان (ISPR) بر وجود پناهگاه‌های تروریستی در افغانستان تأکید کرد و متعهد شد که این شبکه‌ها را منحل کند. در همین حال، شهباز شریف، نخست‌وزیر پاکستان بار دیگر بر تقاضای پاکستان از رژیم افغانستان برای توقف فعالیت‌های تحریک طالبان پاکستان علیه پاکستان تأکید کرد. وی ضمن ابراز تمایل برای گفت‌وگو با کابل، تأکید کرد که مذاکرات نمی‌تواند با سیاست‌های سهل‌گیرانه در قبال تحریک طالبان پاکستان همراه باشد.

ب) مسئله پناهندگان

پاکستان، اقدام‌های متعددی را در مورد پناهندگان افغان و مهاجران غیرقانونی انجام داده است که نشان‌دهنده پیچیدگی مدیریت جمعیت بزرگ پناهجویان در میان تیرگی روابط دوجانبه با افغانستان است. تا ژانویه ۲۰۲۴، پاکستان اطلاعات بیومتریک^۲ یک میلیون و چهارصد و پنجاه هزار پناهجوی ثبت شده افغان را از طریق کارت‌های هویت هوشمند به‌روز کرد و ۵۴۱۲۱۰ مهاجر غیرقانونی را به عنوان بخشی از برنامه اخراج خود به افغانستان بازگرداند. همچنین، دولت موقت فدرال اقامت یک میلیون و سیصد هزار پناهجوی غیرقانونی افغان را به دنبال درخواست افغانستان تا مارس ۲۰۲۴ تمدید کرد.

مرحله دوم ابتکار بازگشت به کشور، بعداً آغاز شد و هدف آن بازگرداندن نزدیک به یک میلیون پناهجوی افغان دارای مدرک بود. با توجه به حضور دو میلیون و صد و هشتاد هزار پناهجوی افغان دارای مدرک در پاکستان و ۶۰۰۰۰۰ تا ۸۰۰۰۰۰ فرد غیرقانونی دیگر که پس از ظهور مجدد طالبان در سال ۲۰۲۱ وارد پاکستان شده‌اند، این ابتکار، چالش‌های ایجاد توازن بین نگرانی‌های بشردوستانه و مسائل امنیتی را برجسته می‌کند. به دنبال درخواست کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل برای توقف بازگرداندن مهاجران به افغانستان، پاکستان کارت‌های ثبت اقامت (PoR)^۳ را برای یک میلیون

۲- داده‌های بیومتریک، مجموعه‌ای از ویژگی‌های فیزیکی و رفتاری افراد (مانند اثر انگشت، صدا و...) می‌باشد. شناسایی بیومتریک، فرآیند استفاده از داده‌های بیومتریک برای تأیید هویت فرد است.

۳- Proof of Registration Card (PoR)

کارت ثبت اقامت یک مدرک هویتی برای پناهندگان افغان است که به آنها این حق را می‌دهد که به طور قانونی در پاکستان بمانند. این کارت در سراسر پاکستان معتبر است.

و چهارصد و پنجاه هزار پناهنده، تا ژوئن ۲۰۲۵ تمدید کرد. در حالی که پاکستان معتقد است که خارجی‌های غیرقانونی باید به کشور خود بازگردند، دولت فدرال برای مذاکره با تحریک طالبان پاکستان برای صلح منطقه‌ای از سوی رهبران ایالتی، مانند سر وزیر خیبر پختونخوا، با فشار مواجه است. در میان این تلاش‌ها، نفوذ شبه‌نظامیان از افغانستان همچنان یک نگرانی جدی است و ارتش پاکستان از طالبان می‌خواهد که مدیریت مؤثر مرزها را تضمین کند. همچنین نگرانی‌ها در مورد اخراج مهاجران که گروه‌های شبه‌نظامی را قادر می‌سازد تا پناهندگان آسیب‌پذیر را استخدام کنند، افزایش یافته است.

توصیه‌ها

موسسه مطالعات صلح پاکستان بر این باور است که با اتخاذ تدابیر زیر، پاکستان می‌تواند در جهت حل چالش‌های امنیتی خود، بهبود روابط دوجانبه با افغانستان و تقویت ثبات در منطقه اقدام کند:

در حالی که روابط پاکستان با دولت افغانستان به رهبری طالبان همچنان پرتنش است، بعید است بتوان تحریک طالبان پاکستان را به طور کامل در حمله به پاکستان محدود کرد. اگرچه اقدام‌های جنبشی و نظارت بیشتر توسط نیروهای امنیتی ممکن است برخی از حملات را کاهش داده یا از آن جلوگیری کند، اما، علت اصلی - دادن پناهگاه به تحریک طالبان پاکستان و حمایت از آن در افغانستان - باید برای دستیابی به امنیت طولانی مدت مورد بررسی قرار گیرد.

پاکستان باید بر بهبود روابط و خیم خود با افغانستان از طریق تعاملی عملی و پایدار میان دو دولت، متمرکز شود. اگرچه، دولت موقت طالبان افغانستان تا حد زیادی نسبت به موضوع تحریک طالبان پاکستان واکنش نشان نداده است، اما پاکستان، تعاملات خود را به رویکردی متمرکز بر امنیت محدود کرده است. برای ایجاد اعتماد، پاکستان باید تعامل خود را فراتر از مسائل امنیتی گسترش دهد تا به نگرانی‌های اصلی مانند امنیت و مدیریت مرزها؛ خشونت فرامرزی توسط گروه‌های فعال از خاک افغانستان؛ پناهندگان افغان در پاکستان و بازگرداندن آنها؛ مسائل مربوط به رفت و آمد برون مرزی و ویزا؛ و تقویت گفت‌وگو، تجارت و همکاری دوجانبه، پایان دهد. گفت‌وگو با افغانستان ممکن است به یکباره مؤثر نباشد؛ گفت‌وگوی ساختاریافته و مستمر که همه موضوع‌ها مورد اختلاف را پوشش می‌دهد، ضروری است. هدف پاکستان باید ایجاد چارچوبی برای ارتباطات منظم به منظور کاهش بی‌اعتمادی و تقویت همکاری‌های طولانی مدت باشد.

۲) افزایش تهدید و ناامنی تروریستی

پاکستان در سال ۲۰۲۴، شاهد افزایش نگران‌کننده در تعداد و شدت حملات تروریستی بوده است. پس از کاهش تدریجی خشونت‌های تروریستی از سال ۲۰۱۵-۲۰۱۴، این روند پس از تصرف کابل توسط طالبان در سال ۲۰۲۱ معکوس شد. اگر این مسیر ادامه یابد، چشم‌انداز امنیتی می‌تواند به دوران قبل از حکومت نظامی‌ها در این کشور بازگردد. با این حال، یک تفاوت قابل توجه وجود دارد و آن اینکه برخلاف دوره قبل از سال ۲۰۱۴، تروریست‌ها دیگر کنترل مناطق خاصی را در داخل پاکستان در اختیار ندارند. با این حال، ناامنی حاکم در بخش‌هایی از خیبر پختونخوا و بلوچستان نگران‌کننده است.

در خیبر پختونخوا، تحریک طالبان پاکستان و گروه‌های وابسته به آن - از جمله گروه حافظ گل بهادر، گروه‌های محلی طالبان و لشکر اسلام - همچنان بر چشم‌اندازی تروریستی تمرکز دارند. در همین حال، گروه‌های شورشی بلوچ حملات خود را در بلوچستان و کراچی تشدید کرده‌اند. «داعش خراسان» (IS-K) همچنین حملات قابل توجهی را در بخش‌هایی از خیبر پختونخوا و بلوچستان انجام داده است.

توصیه‌ها

برای فائق آمدن بر چالش‌های ناشی از وخامت اوضاع امنیت داخلی، موسسه صلح پاکستان، پیشنهادهای زیر را ارائه می‌دهد:

«تداوم سیاست عدم مدارا در قبال گروه‌های تروریستی؛

«ایجاد و اجرای سازوکارهایی برای مقابله با افراط‌گرایی و تصویب سیاست‌های امنیتی ملی و برنامه اقدام ملی بازنگری شده (NAP)، با بررسی سالانه و نظارت پارلمانی؛

«افزایش ظرفیت و نقش آژانس‌های مجریان غیرنظامی قانون، به‌ویژه ادارات مبارزه با تروریسم پلیس (CTDs) در خیبر پختونخوا (KP) و بلوچستان، برای رسیدگی بهتر به تهدیدهای تروریستی؛

«مقابله با حملات غیرقابل پیش‌بینی و موثر گروه‌های شورشی بلوچ (مانند BLA، BLF، BRAS) با هوشیاری بیشتر و انجام اقدام‌های هماهنگ آژانس‌های امنیتی و مجریان قانون؛

«آغاز گفت‌وگوی جامع با جوامع محلی و نمایندگان گروه‌های سیاسی و اجتماعی، به‌ویژه در بلوچستان و خیبر پختونخوا، برای منزوی کردن شبه نظامیان و جلب اعتماد مردم و حمایت جامعه نسبت به اقدام‌های ضد تروریسم؛

«حصول اطمینان از این که چارچوب‌های قانونی و حقوق اساسی در هنگام رسیدگی به شورش یا تروریسم رعایت می‌شود به منظور حفظ مشروعیت و برخورداری از اعتماد عمومی نسبت به دولت و نهادهای آن.

۳) خیبر پختونخوا و بلوچستان: کانون‌های شبه‌نظامی‌گری و شورش

بیش از ۹۵ درصد از حملات تروریستی ثبت شده در پاکستان در سال ۲۰۲۴ در ایالت‌های خیبر پختونخوا و بلوچستان متمرکز شده است. این داده‌ها، گسترش نگران‌کننده نفوذ شبه‌نظامیان را در این مناطق نشان می‌دهد. علاوه بر این، ۱۰ حمله در کراچی و حدود ۱۲ حمله در مناطق مختلف پنجاب رخ داد. این الگو نشان‌دهنده استراتژی عمدی شبه‌نظامیان برای بی‌ثبات کردن مناطقی است که به دلیل عوامل جغرافیایی یا اجتماعی-سیاسی از انعطاف‌پذیری عملیاتی بیشتری برخوردارند. در حالی که تحریک طالبان پاکستان به عنوان عامل اصلی خشونت‌های تروریستی در مناطق جنوبی و دیگر ایالات باقی مانده است، گروه حافظ گل بهادر به عنوان تهدیدی مهم در بنون و بخش‌هایی از وزیرستان ظاهر شده است. به همین ترتیب، پیوند لشکر اسلام و تحریک طالبان پاکستان در خیبر، وضعیت تهدید در این منطقه را تشدید کرده است. ساکنان محلی نسبت به افزایش حضور و تحرکات شبه‌نظامیان در خیبر که با پیشاور، مرکز ایالت، مرز مشترک دارد، ابراز نگرانی کرده‌اند.

در همین حال، داعش در باجور، منطقه‌ای هم مرز با کتر افغانستان و بخشی از کمربند سلفی^۴ (منطقه سلفی نشین)، به شدت فعال بوده است. این گروه مظنون به دست داشتن در قتل‌های هدفمند چندین عالم دینی، از جمله اعضای جماعت علمای اسلام (JUI-F)، به اتهام وابستگی آنها به طالبان بود.

شبه‌نظامیان در خیبرپختونخوا در درجه اول کارکنان دولتی، بزرگان قبیله و مقام‌های دولتی از جمله قضات را هدف قرار داده‌اند. هدف از این حملات، تضعیف دولت از طریق تضعیف مقام‌های دولتی و بزرگان قبایلی و همچنین فلج کردن اجرای قانون با مورد هدف قرار دادن پلیس است. چنین استراتژی‌هایی احتمالاً برای تسهیل عملیات شبه‌نظامیان در منطقه اتخاذ شده است.

الف) تظاهرات و واکنش‌های ضد شبه‌نظامی در خیبرپختونخوا

در حالی که شبه‌نظامیان تلاش می‌کنند تا در بخش‌هایی از خیبرپختونخوا دوباره خود را ساماندهی کنند و به خشونت متوسل شوند، مردم محلی به طور فعال ترس خود را از این امر و تمایل خود را برای صلح، به طرق مختلف ابراز می‌کنند. تظاهراتی که از چند ماه پیش و پس از احیای مجدد طالبان در سوات و مناطق دیگر آغاز شد، به طور پیوسته ادامه یافته است. در ماه اکتبر، جنبش تحفظ پشتون (PTM) گردهمایی بزرگی را تشکیل داد و با ارائه یک قطعنامه ۲۲ ماده‌ای، خواستار خروج گروه‌های شبه‌نظامی و نیروهای نظامی از خیبرپختونخوا شد. این رویداد سه روزه با حمایت دولت ایالتی، دهه‌ها عملیات ستیزه‌جویانه و تروریستی که میلیون‌ها نفر را آواره کرده است را محکوم کرد.

ب) چالش‌های بین قبیله‌ای و فرقه‌ای در کُرم

کُرم در حال حاضر گرفتار درگیری‌های فرقه‌ای بین قبایل رقیب سنی و شیعه است و گروه‌های خشن از هر دو طرف موج خشونت‌ها را تشدید کرده‌اند. افزایش اخیر درگیری‌ها با حمله مرگبار به اتوبوس‌های مسافربری در ۲۱ نوامبر آغاز شد که جان حدود ۵۰ نفر را که عمدتاً شیعه بودند، گرفت.

کارشناسان بر نیاز به مداخله فوری دولت برای تحلیل و رسیدگی به علل اصلی درگیری تأکید می‌کنند. همچنین گمانه‌زنی‌هایی در مورد دخالت تحریک-طالبان پاکستان (TTP) که به طور فزاینده‌ای در کرم سلفی فعال بوده است، مطرح شده است که باعث تشدید ترس در میان ساکنان محلی شده است. با این حال، مقام‌های دولتی عمدتاً خشونت را به اختلاف‌ها بر سر زمین نسبت می‌دهند، و نقش مهم تنش‌های فرقه‌ای را علی‌رغم وجود نشانه‌های واضح، کم‌اهمیت می‌دانند. اگرچه این منطقه، سابقه مقاومت در برابر حمایت از شبه‌نظامیان را دارد، اما شکاف‌های فرقه‌ای ریشه‌دار و فعالیت‌های شبه‌نظامی‌گری فرامرزی موانع مهمی را ایجاد کرده است. بنابراین، بدون اقدامی قاطع، کُرم ممکن است به عنوان نقطه عطف جدیدی در چشم‌انداز امنیتی منطقه ظاهر شود.

ج) افزایش ناآرامی و شورش در بلوچستان

گروه‌های شورشی بلوچ، به‌ویژه ارتش آزادی‌بخش بلوچستان (BLA)، حملات خود را در بلوچستان تشدید کرده‌اند که در چند ماه گذشته افزایش قابل‌توجهی از نظر فراوانی و شدت داشته است. هم‌زمان، ناآرامی‌های اجتماعی در حال

۴- Salafist belt

افزایش است و به شکل جنبش‌های اجتماعی سازماندهی اعتراض‌ها، تحصن‌ها و راهپیمایی‌های طولانی تجلی می‌یابد. هم‌زمان، گروه‌های شبه‌نظامی مانند تحریک طالبان پاکستان (TTP) و «داعش خراسان» (IS-K) حضور خود را در بلوچستان گسترش داده‌اند و تعداد و شدت حملات را بیشتر کرده‌اند.

با این حال، تحول قابل توجهی در استراتژی عملیاتی و توانایی‌های گروه‌های شورشی بلوچ رخ داده است. ارتش آزادی‌بخش بلوچستان، به‌ویژه، چندین سال پیش، از انجام حملات با شدت کم و در مقیاس کوچک، به اجرای عملیات پیچیده‌تر و پرمخاطب‌تر امروز گذر کرده است. این تغییر بر نیاز فوری به یک رویکرد بازنگری شده و جامع توسط دولت پاکستان برای مقابله موثر با تهدید فزاینده این گروه‌های شورشی تاکید می‌کند. در سال ۲۰۲۴، در حالی که نیروهای امنیتی هدف اصلی گروه‌های شورشی بلوچ بودند، اما حمله به کارگران و شهرک‌نشینان غیر بلوچ، به‌ویژه افراد پنجابی تشدید شد. این گونه حملات، نشان‌دهنده اقدام دقیق شورشیان بلوچ برای تشدید تنش بین بلوچستان و پنجاب است. در مواجهه با این تهدید، دولت باید بسیار احتیاط کند و از تمایز واضح بین جمعیت بلوچ و گروه‌های شورشی اطمینان حاصل کند. یک رویکرد سخت‌گیرانه، خطر بیگانه‌کردن بیشتر مردم محلی را به همراه دارد و به طور بالقوه باعث افزایش ناراضیاتی و مانعی در مسیر تلاش برای برقراری صلح در منطقه می‌شود.

در ماه فوریه، حزب مردم پاکستان (PPP) فرصت تشکیل دولت ایالتی در بلوچستان را به دست آورد و همه را نسبت به بهبود روابط بین ایالت و دولت مرکزی و همچنین آغاز یک روند آشتی امیدوار کرد. گروه‌های شورشی بلوچ به طور فزاینده‌ای حملات خود را تشدید کرده‌اند و در عین حال از ناآرامی‌های فزاینده و اعتراض‌های عمومی در بلوچستان به طرز ماهرانه‌ای بهره‌برداری می‌کنند. آنها از احساس غالب قربانی شدن و ناراضیاتی در میان جمعیت محلی برای جذب نیرو و حمایت عمومی استفاده می‌کنند. در سال‌های اخیر، این گروه‌ها به طور فعال با خانواده‌های مفقودان در بلوچستان ابراز همدردی کرده‌اند و از شکایت‌های دیرینه علیه دولت مرکزی برای پیشبرد اهداف خود استفاده کرده‌اند. عوامل خارجی نیز در تشدید شورش در بلوچستان نقش داشته است. ادعای دخالت خارجی، به‌ویژه از سوی کشورهای همسایه، در ارائه حمایت و تسلیحات به گروه‌های شورشی، اوضاع را پیچیده‌تر کرده است. این نفوذ خارجی به درگیری دامن زده است و رسیدگی مؤثر به علل ریشه‌ای شورش را برای دولت پاکستان چالش برانگیزتر کرده است.

◀ پیشنهادات

«طراحی استراتژی‌های جامع و متمایز ضد تروریسم و ضد شورش (شامل سازوکارهای اجرایی تعریف شده و یکپارچه با افراط‌گرایی ملی و همسو با سیاست‌های امنیتی و همچنین برنامه اقدام ملی بازنگری شده) برای خیبر پختونخوا و بلوچستان

«افزایش ظرفیت و نقش سازمان‌های غیرنظامی مجری قانون به منظور افزایش ارتباط تنگاتنگ این سازمان‌ها با جامعه و ایجاد اعتماد در مردم؛

«ایجاد یک چارچوب سازنده مبارزه با تروریسم با دولت افغانستان یا حداقل، تقویت روابط عملکردی برای رسیدگی مؤثر به ناامنی مرزی و تهاجمات فرامرزی؛

« اعمال تغییرات اساسی در سیاست خارجی پاکستان، برقراری صلح با همسایگان، از جمله افغانستان، هند و ایران، به منظور فراهم شدن منابع بیشتر، اختصاص خدمات اجتماعی ضروری مانند بهداشت و آموزش و در عین حال تقویت حکومت؛

« همکاری و گفت‌وگوی حکومت ایالتی خیبرپختونخوا و دولت فدرال برای مقابله مؤثر با تروریسم و تقویت امنیت در این ایالت؛

« برقراری گفت‌وگوهای سیاسی همه‌جانبه، اصلاحات اجتماعی-اقتصادی و تلاش برای رسیدگی به نارضایتی‌ها و بازسازی اعتماد به منظور حل مناقشه در بلوچستان؛

« جلب اعتماد عمومی برای کاهش جذابیت ایدئولوژی‌های شورشی در میان مردم بلوچ؛

« ایجاد فرصت‌های شغلی برای جوانان، بهبود شرایط زندگی آنها، اجرای طرح‌های گسترده ریشه‌کن‌سازی، از جمله سمینارها، کمپین‌ها و برنامه‌های آموزشی در تمام ایالت‌ها.

۴) تهدید ارتش آزادی‌بخش بلوچستان هم‌تراز با تحریک طالبان پاکستان

در سال ۲۰۲۴، ارتش آزادی‌بخش بلوچستان (BLA) چندین حمله تروریستی پرمخاطب را با هدف قرار دادن نیروهای امنیتی، کارگران غیربلوچ، معدنچیان و اتباع چینی انجام داد. افزایش قابلیت‌های عملیاتی این ارتش، از جمله استفاده از بمب‌گذاران انتحاری و حملات هماهنگ فدائیان با تفنگ و بمب، نشان‌دهنده دسترسی به منابع مالی پایدار، امکانات آموزشی پیشرفته، و مکانیسم‌های جذب نیروی مؤثر است.

حملات گروه تحریک طالبان پاکستان در سال ۲۰۲۴ باعث کشته شدن حدود ۳۰۰ نفر شد. در همین حال، حملات سازمان یافته ارتش آزادی‌بخش بلوچستان باعث کشته شدن ۲۲۵ نفر در طول سال شد، رقمی که با تروریسم تحت رهبری تحریک طالبان پاکستان قابل مقایسه است. در ۲۶ آگوست، مصادف با سالگرد مرگ نواب اکبر بگتی، رهبر بلوچ (در دوره پرویز مشرف)، این گروه حملاتی را در بیش از هفت منطقه بلوچستان انجام داد و سه گروه اصلی را هدف قرار داد: (۱) نیروهای امنیتی،

(۲) پاکستانی‌های غیر بلوچ، به‌ویژه کسانی که پنجابی بودند.

و (۳) زیرساخت‌های ملی مانند پل‌های راه آهن و خطوط لوله گاز.

این حملات از چندین جنبه، شایسته بررسی دقیق است:

« نخست، دخالت ده‌ها ستیزه‌جو در نقاط مختلف نشان می‌دهد که این حملات، برنامه‌ریزی شده و هماهنگ شده بودند. این نشان می‌دهد که ارتش آزادی‌بخش بلوچستان تعداد قابل توجهی از شبه‌نظامیان آماده برای شرکت در چنین عملیاتی را در اختیار دارد.

« دوم، شبه‌نظامیان قبل از انجام حملات با سلاح‌های پیچیده، آشکارا این سلاح‌ها را در جاده‌ها و خیابان‌ها به نمایش می‌گذارند. این پیشرفت نشان‌دهنده افزایش ظرفیت این گروه، به‌ویژه در انجام عملیات‌های مؤثر مانند بمب‌گذاری‌های انتحاری با وسیله نقلیه است. تخریب پل راه آهن ماخ (Mach) در منطقه ماخ بولان بلوچستان، که بخش‌هایی از آن

کاملاً از بین رفت، نشان‌دهنده تخصص رو به رشد ارتش آزادی‌بخش بلوچستان در دستیابی به مواد منفجره پیشرفته و نحوه کار گذاشتن آن است.

« سوم، در حالی که ارتش آزادی‌بخش بلوچستان در طول تاریخ افراد غیر بلوچ، عمدتاً پنجابی‌ها و سندی‌ها را هدف قرار داده است، اکنون تاکتیک جدیدی برای توقف اتوبوس‌ها و کامیون‌های مسافربری در بزرگراه‌های اصلی و اعدام پنجابی‌ها پس از تأیید هویت آنها از طریق کارت شناسایی اتخاذ کرده است.

در نهایت، ارتش آزادی‌بخش بلوچستان همچنان خود را به عنوان مدافع منافع بلوچ نشان می‌دهد. تحلیل‌گران هشدار می‌دهند که با از دست دادن اعتماد مردم بلوچ به روند سیاسی، گروه‌هایی مانند ارتش آزادی‌بخش بلوچستان حمایت بیشتری به دست خواهند آورد. برای منزوی کردن ارتش آزادی‌بخش بلوچستان و جناح‌های مشابه، دولت باید فضاهای سیاسی و اجتماعی را برای مردم بلوچ مهیا کند. به غیر از نیروهای امنیتی و کارگران غیر بلوچ، پروژه‌های مربوط به کریدور اقتصادی پاکستان-چین و اتباع چینی هدف اصلی حملات ارتش آزادی‌بخش بلوچستان بوده‌اند.

◀ توصیه‌ها

« طراحی یک برنامه جامع سیاسی و اجتماعی - اقتصادی با هدف به دست آوردن قلب و ذهن مردم بلوچ به منظور تضعیف ارتش آزادی‌بخش بلوچ و کمک به صلح و ثبات بلندمدت در منطقه؛

« بررسی منابع آموزش، تسلیحات و بودجه ارتش آزادی‌بخش بلوچ؛

« حصول اطمینان از بهره‌مندی مردم محلی از مزایای پروژه‌های بزرگ (تاکنون سهم توده‌های بلوچستان از پروژه‌های بزرگ عمرانی در بلوچستان حداقلی بوده است)

« نیاز به افزایش تعاملات اجتماعی-فرهنگی بین خارجی‌های درگیر در پروژه‌های عمرانی یا دیگر حوزه‌ها و جمعیت محلی و رسیدگی به نگرانی‌های عموم مردم، جوانان تحصیل‌کرده و جامعه مدنی توسط دولت بلوچستان و ادارات/مقام‌های مرتبط؛

« نیاز فوری به سرمایه‌گذاری در بخش بهداشت و آموزش در بلوچستان؛

۵) امنیت ملی و رویکردهای مبارزه با تروریسم و خشونت

موسسه مطالعات صلح پاکستان، اقدام‌های زیر را برای تقویت چارچوب‌ها و اجرای برنامه اقدام ملی (NAP) اصلاح شده و همچنین امنیت ملی مؤثر و قابل اجرا می‌داند:

« علی‌رغم چالش‌های متعدد، دموکراسی در پاکستان دوام آورده است که این امر نشان‌دهنده آرمان‌های مردم و اعتقاد راسخ به یک نظام سیاسی دموکراتیک است. بنابراین، سنگ بنای راهبردهای امنیت ملی و مبارزه با تروریسم در پاکستان باید براساس یک چارچوب دموکراتیک قوی باشد که از طریق انتخابات آزاد و عادلانه، برتری پارلمان و پایبندی به قانون اساسی حمایت شود.

« برنامه اقدام ملی (NAP) و چارچوب مبارزه با تروریسم باید «غیر نظامی» شود و مجلس نقش اصلی را در اجرا و نظارت بر آن ایفا کند.

« پلیس می‌بایست مدرن و اصلاح شود.

« برنامه‌ها و اهداف کاملاً تعریف شده، واقع‌بینانه و قابل‌دستیابی طراحی شود.

« دولت باید تعاریف کلیدی قانون مبارزه با تروریسم ۱۹۹۷ را با مشورت با ذی‌نفعان مربوطه بررسی و اصلاح کند.

« برنامه مؤثر رادیکال‌زدایی و ظرفیت‌سازی می‌بایست ایجاد و اجرا شود که غیرنظامیانی که با سازمان‌های جامعه مدنی نیز همکاری یا مشارکت دارند، رهبری آن را برعهده بگیرند.

« ساخت و ترویج روایت‌هایی در تقابل با روایت‌های تروریستی، از جمله در پلتفرم‌های (سکوها) رسانه‌های اجتماعی.

« جلوگیری از دسترسی گروه‌های شبه‌نظامی/جهادی و فرقه‌ای به فضای مجازی و سایر وسایل ارتباطی می‌بایست انجام شود.

« اصلاحات آموزشی همه‌جانبه با هدف حذف مطالب نفرت‌انگیز، تبعیض‌آمیز و غیر حساس از کتب درسی و گنجاندن تحقیقات علمی، بحث و گفت‌وگو و تفکر انتقادی و استدلالی.

« مشارکت زنان در تمام شئون زندگی و برخورداری از حقوق اجتماعی، سیاسی و اقتصادی.

« همه احزاب سیاسی که به وجود جمعیت بزرگ جوانان اذعان دارند، باید با فراهم کردن فضا و بستر برای بیان آزاد و خلاقیت و همچنین رهبری، جوانان را توانمند سازند.

۶) اصلاحات در نواحی قبایلی سابق یا ادغام شده

نواحی قبیله‌ای ادغام شده خیبرپختونخوا که قبلاً با عنوان (FATA) (مناطق قبیله‌ای تحت مدیریت فدرال) شناخته می‌شد، بار دیگر به کانون خشونت‌های تروریستی تبدیل شده است. این خشونت‌ها پس از تسلط طالبان بر کابل در سال ۲۰۲۱ که منجر به افزایش حملات شبه‌نظامیان طالبان پاکستان شد، تشدید شده است. همان‌طور که فراوانی حملات و واکنش‌های محلی مانند تظاهرات و تجمعات ضد شبه‌نظامیان نشان می‌دهد، مناطق واقع در جنوب خیبرپختونخوا و در امتداد مرز پاکستان و افغانستان به‌ویژه آسیب‌پذیرتر هستند. با توجه به اینکه خیبرپختونخوا در حال حاضر با محدودیت‌های مالی مواجه است، برای حمایت از این مناطق محروم تاریخی در تلاش است. موسسه مطالعات صلح پاکستان تأکید می‌کند که تسریع در روند اصلاحات و حکمرانی و همچنین بازپروری شهروندان این مناطق، مستلزم اقدام‌های زیر است:

« توسعه اقتصادی و زیرساختی این منطقه استراتژیک؛

« ساخت مدارس، کالج‌ها و دانشگاه‌ها؛

« ایجاد فرصت‌های شغلی در کنار تحصیل با هدف جلوگیری از روی آوردن جوانان اقوام به روش‌های غیرقانونی برای امرار معاش؛

« بازگرداندن آوارگان داخلی؛

« تسریع روند اصلاحات سیاسی، اداری و قضایی در مناطق قبیله‌ای؛

« حضور پلیس در مناطق قبیله‌ای، که خط مقدم مبارزه با شورشیان تحریک طالبان پاکستان و سایر گروه‌های شبه نظامی است، برای مقابله بهتر با تروریسم و کاهش تلفات؛

۷) چالش مدارس مذهبی

اگرچه پیشرفت ایجاد حوزه‌های علمیه در پاکستان کند بوده است اما تلاش برای اصلاح و منظم کردن مدارس، از جمله تغییر برنامه دینی و ثبت نام، به بهبود قابل توجهی در محیط یا طرز فکر آنها منجر نشده است. مدارس در پاکستان به پنج هیئت فرقه‌ای وابسته است و به تفکر فرقه‌ای در میان دانشجویان کمک می‌کند. با وجود راه‌اندازی برنامه اقدام ملی و افزایش نظارت، تلاش‌های اصلاحی ناموفق بوده است. در سال ۲۰۱۹، تفاهم‌نامه‌ای برای رسیدگی به اصلاحات مدارس امضا شد که منجر به تأسیس اداره کل آموزش دینی (DGRE) و دفاتر منطقه‌ای شد، اما تعداد کمی از مدارس تحت نظر دولت هستند.

در سال ۲۰۲۴، لایحه ثبت (اصلاح) انجمن‌ها در سال ۲۰۲۴ هنگامی که رئیس‌جمهور آصف علی زرداری به دلیل «ایرادهای فنی» از تصویب آن خودداری کرد، تنش‌های سیاسی را برانگیخت. هدف از این لایحه، اصلاح ماده ۲۱ قانون ثبت انجمن‌ها در سال ۱۸۶۰ است که نظارت بر مدارس را از وزارت آموزش و پرورش به وزارت صنایع^۵ منتقل می‌کند. این پیشنهاد، نگرانی‌های قابل توجهی را در مورد تأثیر بالقوه آن بر جایگاه بین‌المللی پاکستان و همچنین ترس از افزایش فرقه‌گرایی و بی‌ثباتی ایجاد کرد.

این لایحه، بخشی از یک معامله سیاسی برای تأمین حمایت جمعیت علمای اسلام- فضل‌الرحمان (JUI-F) از بیست و ششمین متمم قانون اساسی بود که در سنا و مجلس ملی تا ۲۱ اکتبر تصویب شد. در ۲۸ اکتبر، رئیس‌جمهور زرداری هشت ایراد را مطرح کرد و به نخست‌وزیر شهباز شریف توصیه کرد که پیامدهای منفی احتمالی این لایحه را برای موقعیت جهانی پاکستان، دوباره ارزیابی کند. در حالی که دولت از موضع رئیس‌جمهور دفاع می‌کند، این جمعیت نسبت به بی‌توجهی دولت به آنها معترضند.

این لایحه پیشنهاد می‌کند که به حوزه‌های علمیه اجازه داده شود به عنوان مؤسسه‌های خیریه و نه مؤسسات آموزشی ثبت نام کنند و نظارت آنها از اداره کل تعلیمات دینی به وزارت صنایع منتقل شود. این تغییر، نظارت مالی را کاهش می‌دهد و حوزه‌های علمیه را قادر می‌سازد کمک‌های مالی دریافت کنند و واجد شرایط معافیت‌های مالیاتی باشند. با این حال، این کار نگرانی‌هایی جدی برای رئیس‌جمهور و دولت ایجاد می‌کند، زیرا فقدان شفافیت مالی می‌تواند به طور بالقوه تأمین مالی تروریسم را تسهیل کند. چنین اقدام‌هایی می‌تواند باعث اعمال یا افزایش تحریم‌های بین‌المللی، به ویژه از سوی FATF شود و موقعیت جهانی پاکستان را پیچیده‌تر کند.

۵- زرداری، رئیس‌جمهور وقت پاکستان، لایحه ثبت مدارس دینی در این کشور را امضا کرد. طبق این قانون، مدارس دینی باید گزارش سالانه فعالیت‌های آموزشی خود را به حکومت بدهند، از ترویج افراط‌گرایی و خشونت پرهیز کرده و علوم معاصر را تدریس کنند. بر بنیاد این قانون، مدارس به جای ثبت در وزارت آموزش و پرورش، در وزارت صنعت پاکستان ثبت خواهند شد. (منبع: <https://chekad.tv> / افزایش افراطیت؛ حکومت پاکستان با تصویب یک قانون جدید، نظارت بر مدارس دینی را تقویت می‌کند/ دی ۱۴۰۳)